

COL-LABORACIÓ INTERDISCIPLINAR PER A LA CREACIÓ DE CONTINGUTS 2.0.

Pau Mendoza Chorques
Florida Universitària
pmendoza@florida-uni.es

Francesc Rodrigo Segura
Florida Universitària
frodrigo@florida-uni.es

Loli Soto Gonzalez
Florida Universitària
lsoto@florida-uni.es

Carmen Montalbá Ocaña
Florida Universitària
cmontalba@florida-uni.es

Resum : Aquesta col·laboració s'ha realitzat entre estudiants i professorat del Grau d'Educació i del Cicle Formatiu d'Informàtica i d'Educació Infantil i consisteix en la creació de pàgines web 2.0 que recopilen els recursos educatius elaborats des de diferents assignatures. Els aspectes més destacats de l'experiència són: la programació a partir de competències professionals (treball en equip, ús de TICs, comunicació oral i escrita), l'organització de l'alumnat en grups heterogenis, així com el treball cooperatiu entre estudiants i professorat de diferents titulacions, per a generar materials mitjançant l'ús de ferramentes informàtiques que afavoreixen la motivació de l'alumnat i l'aplicabilitat futura dels recursos generats.

1.- CONTEXTUALITZACIÓ

Florida és un centre de formació superior, tècnica i de negocis, que imparteixen programes de postgrau, estudis universitaris, cicles formatius, formació secundària, formació contínua i ocupacional i idiomes. Amb més de 30 anys d'experiència, Florida és una cooperativa d'ensenyament innovadora i dinàmica, és una institució acadèmica que té com a objectiu la formació de la persona, potenciant les seues capacitats d'iniciativa, autonomia i creixement personal, per a aconseguir la seua correcta inserció social i professional. Entre els seus valors destaca la seua aposta per la innovació i per una formació integral contextualitzada en els nous escenaris empresarials i professionals, amb el disseny de noves formes d'ensenyar i d'aprendre que permeten al seu alumnat un millor coneixement de l'entorn social, econòmic i professional en el qual desenvoluparà la seua futura activitat professional. En l'àrea d'Estudis Superiors (on s'integren les titulacions de Grau, Màsters i de Cicles Formatius de Grau Superior) s'ha dissenyat un Model Educatiu centrat en l'ensenyament per competències professionals i, per a açò, s'han seleccionat les competències bàsiques transversals que són objecte de planificació i aprenentatge progressiu. Es treballen les competències relacionades amb l'aprenentatge cooperatiu, el treball en equip, el domini de les tecnologies de la informació, el lideratge, la comunicació, la resolució de conflictes, així com el compromís i la responsabilitat ètica.

2.-NECESSITATS OBSERVADES

Algunes de les necessitats i dels reptes als qual es tracta de donar resposta amb el nou model educatiu que es desenvolupa ha Florida Universitària són els següents:

En primer lloc, constatem la necessitat urgent de canviar un ensenyament basat en la mera transmissió de coneixements per passar a la construcció d'un aprenentatge significatiu i, en aquest sentit, és fa obligatori un canvi en el rol dels docents per tal que deixen de ser detentadors del saber per convertir-se en dinamitzadors dels processos d'ensenyament-aprenentatge. Per aquesta raó cal donar el protagonisme de l'ensenyament a l'alumnat, tot desenvolupant els diversos sabers (saber fer, saber estar i saber conviure), no solament a través del treball en equip, sinó i, fonamentalment, a través de l'experiència i la construcció d'aquests

sabers en la interrelació constant entre companys i ompanyes i amb l'equip docent. Així doncs, ha de ser l'alumnat el qui, de manera cooperativa, construeix el procés de l'aprenentatge, assumint responsabilitats, i desenvolupant un doble rol de aprenent/docent.

En segon lloc, considerem que la institució escolar ha d'obrir-se a l'entorn, i establir vincles amb ell. Es tracta d'afavorir que el propi entorn siga escenari d'aprenentatge i, per tant, és necessari que la universitat pugui obrir-se cada cop més a la participació de la comunitat en la gestió de l'aprenentatge permetent així apropar-se a la realitat local i pròxima de l'alumnat. Aquesta relació més directa amb l'entorn, permet desenvolupar en el nostre alumnat el seu propi criteri sobre el món que els envolta, potenciar la seua capacitat crítica i autocrítica per poder participar de manera activa i poder valorar i respectar les decisions pròpies, així com facilitar la seua inserció professional.

A més, és necessari desenvolupar el coneixement pertinent (Morin, I; 1999) i l'aprenentatge significatiu, que s'ajusten a la vivències i a les realitats pròximes a l'alumnat i que puguin servir per al seu futur desenvolupament professional. Per fer això, considerem com un element molt importat el fet de plantejar activitats transdisciplinars que permeten abordar una mateixa temàtica des de diferents matèries que interactuen, activitats que requereix la necessitat del treball en equip dels equips docents per a acabar amb la tradicional separació dels sabers en compartiments estancs.

Per últim, considerem que la incorporació de les NTICs a l'ensenyament és un recurs que facilita notablement fer front als reptes explicats anteriorment, ja que són un element altament motivador, faciliten els aprenentatges i permeten gestionar, discriminar i produir nous coneixements, així com donar una major difusió als productes que puguin elaborar.

3. BASES TEÒRIQUES I METODOLÒGIQUES

Les bases pedagògics dels quals partim per a programar aquest projecte es troben en els referents del Pensament Complex (Morin, 1998) i de la Pedagogia Col·lectiva (Deleuze y Guattari, 1994), que requereixen del modelatge de noves experiències d'aula orientades a l'entrellaçament de coneixements i vivències que permeten transcendir l'espai disciplinar, ja que el coneixement s'elabora simultàniament des de la multiplicitat de perspectives i sota la influència recíproca de diferents observacions i conceptualitzacions. És així com postulem la nostra experiència en un aula on els aprenentatges s'entrellacen per donar resposta, en l'àmbit educatiu, a la nova Racionalitat Complexa, una racionalitat que és dialògica, que opta per la transdisciplinarietat, és a dir, per la confluència creixent de les disciplines que deriva en coneixements producte d'aquetes interaccions i de la complementarietat entre el coneixement i la realitat.

Entrellaçar aprenentatges, coneixements, experiències, emocions i vivències, des de l'Ésser, el Fer, el Conèixer i el Conviure, (Delors, 1996) és l'única intuïció del camí a recórrer. Aquest aprenentatge rizomàtic (Deleuze i Guattari, 2003) permet la individuació, l'intercanvi de sabers i afavoreix l'articulació de sistemes educatius oberts, mitjançant l'entrellaçament entre el coneixement, la professionalització i la vida. En la pedagogia col·lectiva no hi ha una relació diferencial entre professor/a-educant. És un procés de negociació constant amb les persones implicades per a arribar a la

construcció de coneixement autogestionat a partir de l'acció. La pedagogia col·lectiva implica múltiples mètodes de treball segons els contextos, es basa en la idea de la pràctica col·laborativa i de la creació i l'aprenentatge com a procés compartit i comunitari.

D'altra banda, considerem essencial que l'ensenyament pugui abordar la complexitat del món actual, el caràcter multidimensional de les problemàtiques socials, la intromissió en la vida acadèmica de múltiples i diverses fonts d'informació que, sovint, contradiuen missatges i dificulten la pròpia gestió del coneixement en l'alumnat i en el professorat. L'anomenada societat de la informació també pot afavorir la societat de la ignorància, tal com apareix en l'obra de Brey, A (2009).

A partir d'aquestes bases pedagògiques considerem que la metodologia de l'aprenentatge basada en el desenvolupament de projectes de treball i/o en la resolució de problemes és la que millor s'ajusta a les necessitats i reptes que tenim davant nostre i, per tant, hem adoptat aquesta metodologia en les nostres titulacions tant de cicle com universitàries. Per això, al llarg del curs, en els diferents Graus Cicles l'alumnat hem desenvolupat una metodologia específica a través del desenvolupament en equip d'un projecte de treball anual dissenyat per treballar amb profunditat les competències transversals i professionals. En aquest projecte participa tot l'alumnat i té un valor del 25% de la nota de les matèries que hi participen en cada quadrimestre. Els projectes tenen a veure amb el futur professional que desenvoluparan en acabar els seus estudis. En el cas dels grups d'educació, el projecte que han d'elaborar porta per títol "La riquesa de la diversitat: recursos educatius" i té com a objectiu general desenvolupar, des de les diferents disciplines del Grau recursos educatius (exemples, activitats, pràctiques) que contribuïsquen en essència a una educació en la diversitat.

4.- DESCRIPCIÓ DE L'ACTIVITAT

Aquesta activitat s'inscriu dins d'un projecte global de 2n curs del Grau d'Educació Infantil i el 1r curs dels Cicles Formatius d'Informàtica i d'Educació Infantil. En el cas de les titulacions d'educació consisteix en la realització, per part de cada grup, d'una pàgina web per a recopilar i presentar els continguts, les activitats i els recursos generats en les diferents matèries del curs. En la realització de les pàgines webs, l'alumnat d'informàtica ha actuat com a experts en l'assessorament tècnic en la seua creació i en l'explicació i implantació de les últimes tècniques que apareixen en la web 2.0: inserir documents de vídeo i àudio, realitzar enllaços a documents dinàmics, millorar l'accessibilitat i participació de visitants...

4.1.- OBJECTIUS GENERALS

En aquesta experiència ha participat alumnat i professorat de diverses titulacions, per tant, cal fer una lògica distinció entre els objectius i les competències a desenvolupar en el projecte en cadascuna de les titulacions:

En el Grau d'Educació i el Cicle d'Educació Infantil l'objectiu general és abordar la temàtica de la diversitat en l'aula des d'una dimensió pràctica. Per a açò, des de les diferents assignatures, s'han creat diversos recursos educatius que contribueixen a una educació en la diversitat. Les competències professionals que s'han treballat són: l'aprenentatge i ús de les TICs com a suport per al desenvolupament de recursos educatius, el disseny de tècniques i recursos orientats a una educació en la diversitat i la capacitat per a divulgar i generar materials que altres (professorat i alumnat) puguin emprar.

En el cas dels Cicles Formatius d'Informàtica l'objectiu general és integrar-se en els equips de treball del Grau d'Educació aportant coneixement en aspectes de disseny, comentant de les diverses tecnologies presents i ajudant a la implementació dels recursos generats, donant les instruccions bàsiques per a utilitzar-les. A més, han d'assessorar als equips en qüestions relacionades amb la publicació de continguts com a legalitat, rendiment, visibilitat, etc... Tot això amb la finalitat de treballar les competències relacionades amb el desenvolupament del rol professional, la comunicació oral i escrita, l'atenció al client (en aquest cas a usuaris no experts) i l'ús de les TICs.

4.2.- PLANIFICACIÓ I DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT

L'activitat s'ha realitzada, al llarg del 1r quadrimestre del curs 2010-11 i en ella ha participat alumnat i professorat del Grau d'Educació Infantil i dels Cicles Formatius de Grau Superior d'Informàtica de Florida Centre de Formació. Han participat dos grups de 2n del Grau d'Infantil (amb un total de 83 alumnes), dos grups dels cicles d'informàtica (45 alumnes) i dos grups del CFGS d'Educació Infantil (60 alumnes. Respecte al professorat implicat, en l'experiència han col.laborat un total de set docents: dues professores del cicle formatiu d'educació Infantil, quatre professors/es del Grau d'Educació Infantil i un professor dels cicles d'informàtica.

La planificació del projecte s'inicia en les reunions inicials de la Unitat Gestora dels Projectes (comissió global dels estudis superiors que té com a objectius coordinar els diversos plans docents i planificar l'activitat docent per tal d'afavorir les sinèrgies que puguin aparèixer), en elles s'estableixen els primers contactes entre l'equip docent del Grau d'Educació i dels Cicles Informàtica. Una vegada decidida la realització d'aquesta activitat conjunta, s'inicia un procés de coordinació entre els equips d'ambdues titulacions. Entre els aspectes que es concreten en aquestes reunions destaquen: la determinació dels objectius i les competències a desenvolupar, dels continguts mínims a treballar, els límits en els temps de dedicació, les tasques preparatòries, l'enunciat i l'estructura de l'activitat.

- Activitats preparatòries

En els grups d'educació es formen els equips formats per entre 7 i 9 components amb diferents rols. Aquests grups van produint i recollint els materials generats des de les assignatures (articles, vídeos, activitats...) i han de decidir què és el que volen publicar i fins a quin punt volen aprofundir. A més deuen pensar en l'aspecte de l'espai web que els agradaria generar, buscar webs similars i recollir idees que els permeti definir un criteri sobre qüestions de disseny, de funcionament, etc... D'altra banda, i al mateix temps, l'alumnat dels Cicles Formatius d'Informàtica es prepara en classe realitzant una recerca dirigida de recursos i eines a utilitzar. Per a açò han de descriure les característiques que defineixen cada eina, han de classificar-les pel seu ús, seleccionar les més interessants, i confeccionar un catàleg d'eines recomanables organitzades per la seua principal funcionalitat... També realitzen un estudi dels problemes tècnics de la publicació de pàgines web (posicionament en buscadors, privacitat i aspectes legals...).

Primera etapa: Decidir les aplicacions i consensuar el disseny.

L'objectiu d'aquesta sessió és el de definir el disseny del producte en el qual es concreten les tecnologies i continguts a implementar. Per a fer açò, a cada equip de

d'educació s'incorporen un o dos informàtics que assumeixen el rol d'assessors tècnics i que orienten als grups per tal de consensuar el disseny, ajustant les propostes plantejades pels estudiants d'educació a les possibilitats tècniques que han treballat els informàtics. Per a l'acompliment d'aquesta tasca es planifica una sessió presencial de tres hores i es proposa un guió de treball en el qual es defineix un ordre de participació inicial per exposar els objectius i les possibilitats de cada cas i, a partir d'aquest punt, els equips han de treballar fins arribar a un acord que contemple tots els punts de vista. Per a la realització d'aquesta sessió s'assigna un aula per a cada grup i en alguns casos dos grups per aula. Els grups s'organitzen entorn de taules redones que faciliten el diàleg i l'exposició d'idees. Com a curiositat cal destacar que la majoria dels grups varen desestimar les tecnologies que se'ls proposava des de l'equip docent (Word Press i Google Site) i migraren cap a altres tecnologies de maneig més amigable i visual (Wix) per a elaborar els seus projectes. Després d'aquesta sessió presencial, els grups varen disposar d'una setmana de treball autònom per concloure la tasca encomanada.

Segona etapa: Implementació de les pàgines web.

L'objectiu marcat per a aquesta segona sessió passa per iniciar la implementació del contingut web desenvolupant almenys un de cada tipus, és a dir, tots els grups tenen l'obligació d'incorporar en les seues produccions uns requisits mínims: inserir documents en text, incorporar imatges, elements en àudio, i video, realitzar enllaços a documents i crear un còmic. Aquesta sessió també fou presencial i es van estimar un mínim de 3 hores per al seu desenvolupament, A cada grup se'ls va assignar un mínim de dos ordinadors i un espai per al diàleg i la discussió. Els grups van treballar lliurement sobre la seua pròpia proposta, però el paper dels docents va resultar fonamental per a dinamitzar el treball dels equips.

Tercera etapa: Seguiment i consultoria no presencial.

L'objectiu és finalitzar la implementació, incorporant els continguts de les assignatures involucrades en l'activitat. Per a açò compten amb un assessorament no presencial a través d'un fòrum privat en la plataforma web del centre durant tot el període en el qual es perllonga aquesta activitat. Així doncs, els estudiants d'educació continuen amb el desenvolupament dels continguts web 2.0. i en qualsevol moment poden plantejar dubtes tècnics que els alumnes d'informàtica han de resoldre en un període d'entre 2 o 3 dies com a màxim.

Quarta etapa: Presentació de resultats.

Els equips redacten un informe de final de semestre del projecte desenvolupat i realitzen una defensa oral mitjançant la presentació d'un powerpoint o un pòster, davant d'un tribunal format per tres professors/as del Grau. En l'exposició presenten i expliquen les característiques de la pàgina web generada, els seus objectius, els continguts, etc... L'alumnat d'informàtica ha de respondre a preguntes sobre la forma en què s'ha atès a les qüestions tècniques, les eines utilitzades i les motivacions que els ha portat a aquesta selecció.

Avaluació:

Per realitzar l'avaluació del projecte s'han utilitzar diversos instruments d'avaluació. En el cas del Grau d'Infantil l'alumnat ha realitzat un informe escrit del projecte, una exposició oral (en power point o pòster) amb la resposta a preguntes individuals i una avaluació entre parells dels membres de l'equip.

En el cas de l'alumnat d'informàtica s'ha valorat el seu treball a través de l'avaluació dels continguts treballats, de la seua participació en la presentació del projecte i en el resultat de les activitats preparatòries. D'altra banda, la competència professional d'atenció al client s'ha valorat mitjançant una enquesta que cada grup ha contestat en finalitzar el treball.

4.3. VALORACIÓ DE L'EXPERIÈNCIA:

Per fer una valoració final de l'experiència s'ha elaborat una enquesta de satisfacció a la qual ha contestat tot l'alumnat i el professorat participant. A continuació reproduïm els comentaris més significatius al voltant de tres eixos: el treball en equip, l'aprenentatge de les TICs i l'esforç realitzat per portar endavant el projecte.

En referència al treball en equip, destaquem el comentari d'una alumna del Grau d'Educació: *"El Projecte m'ha ensenyat moltes coses: a saber treballar en equip, a respectar les diferents opinions, etc... També m'ha servit per a conèixer i elaborar recursos educatius per a treballar la diversitat en l'aula, un aspecte essencial com a futura docent. Tot i que ha resultat una forta càrrega de treball, estem molt satisfetes amb el resultat final i sí que aconsellem mantindre'l per al curs que ve"*

I un altre comentari d'un alumne del cicle d'informàtica: *"M'ha agradat molt treballar amb gent diferent"*.

Pel que fa a l'ús de les TICs cal destacar el comentari següent per part d'un alumne d'educació:

"Al projecte li pose un 9. M'ha servit de molta ajuda i hem adquirit altres competències diferents gràcies a la utilització de les TICs. És una metodologia atractiva i necessària per al meu futur com a docent, i així poder compartir recursos innovadors i deixant en segon lloc metodologies tradicionals." Mentre que dels informàtics destaquem: *"Al principi, els deia que hi havia coses que no se podien fer, encara que sí es podien per tal de simplificar, però després de vore les coses que han anat fent, he hagut de canviar d'idea."* I *"En algunes ocasions eren ells qui ens ensenyaven alguns detalls a nosaltres."*

En aquest últim comentari es fa una valoració global del treball realitzat:

"Tot i que al principi era dels qui pensava que el projecte no servia per a res, després de fer la pàgina web i de vore les exposicions de tots els projectes de classe, he canviat d'opinió. Crec que, hem estat massa crítics amb els professors i, a la fi, s'ha demostrat que hem après de manera molt pràctica aspectes tant importants com el treball en grup, la diversitat, a més, la feina de documentació ha estat molt gra. A més dels continguts que hem treballat, el projecte ens ha servit per aprendre competències bàsiques de comunicació oral i escrita i domini de les TICs".

5.- RESULTATS

Considerem que el resultat final d'aquesta experiència ha permès donar resposta a les necessitats anteriorment exposades, ja que, per una banda, l'alumnat del Grau d'Educació ha desenvolupat una plataforma web per a presentar els continguts, les activitats i els recursos creats per a treballar la diversitat des de les matèries. Aquesta plataforma integra l'ús de les últimes tècniques que apareixen en la web 2.0.: documents d'àudio i vídeo, enllaços a documents dinàmics,...; i permet la participació del visitant. I, per altra, l'alumnat dels Cicles Formatius d'Informàtica ha actuat tutoritzant l'activitat i, fins i tot, resolent els dubtes de part del professorat. Han assessorat sobre l'eina a utilitzar, investigant sobre les diverses alternatives existents

(blogs, wiki, web...), han intentat oferir solucions als problemes que apareixien a cada moment ajudant-los en el coneixement i l'ús de recursos informàtics; adaptant sempre el seu llenguatge al dels usuaris amb el que treballava.

Respecte als resultats els aspectes més interessants han estat:

Des del punt de vista de l'aprenentatge:

- S'ha realitzat una experiència d'aprenentatge real basada en el desenvolupament de competències professionals i el treball entre iguals. Els propis estudiants han assessorat i format a companys i companyes de titulacions diferents.
- S'han generat recursos pràctics d'aplicabilitat immediata, aconseguint un elevat grau de transferència del saber i del coneixement adquirit.
- S'ha realitzat un aprenentatge significatiu ja que s'han generat recursos pràctics a partir de la realitat social i la funció del docent (en el grau d'educació) i professional (en els cicles).
- Els resultats obtinguts han estat altament satisfactoris tant quantitativament, per les notes obtingudes en el projecte, com qualitativament, pel nivell de satisfacció en les valoracions realitzades pels grups.

Resultats des del punt de vista pedagògic:

- Diverses disciplines convergeixen i s'integren en un mateix projecte, aconseguint la transferència harmònica dels aprenentatges amb el paradigma de la complexitat (s'han integrat coneixements de Formació Literària, Sociologia de l'Educació, Educació Especial...).
- S'ha creat un espai de col·laboració entre docents. S'ha desenvolupat una experiència que ha permès solucionar diferents necessitats pedagògiques des del treball col·laboratiu.
- S'han utilitzat les TICs en l'aula com un recurs motivador i innovador.

Resultats des del punt de vista metodològic:

- Cal destacar el protagonisme de l'alumnat en el seu procés d'aprenentatge a través de la investigació, l'ensenyament entre iguals, i el desenvolupament de diferents rols (coordinador/a, experts/as tècnics...).
- S'han utilitzat metodologies diverses i s'han generat en l'aula dinàmiques de treball pràctiques, riques i altament motivadores.
- S'ha produït un canvi en el rol dels i les docents que han treballat de manera interdisciplinària i cooperativa, abandonant el paper tradicional de transmissors de coneixement.

6.- CONCLUSIONS

Pel que fa als docents, cal comentar la importància que té el fet de generar espais de treball compartit pel professorat, per això, pensem que el model organitzatiu basat en unitats docents de titulació genera una major comunicació i possibilita el treball conjunt entre els equips. Tot i això, cal comentar que aquesta activitat requereix d'un important esforç de coordinació i dedicació del professorat implicat no exempt de dificultats ja que s'han de crear escenaris (espais-temps) comuns que no sempre resulten factibles: dificultats a l'hora de quadrar les agendes de l'equip docent; o a l'hora d'harmonitzar els llenguatges professionals, o d'unificar criteris sobre allò en el que cal fer més incidència o sobre la manera de procedir, entre unes altres. No obstant açò, l'esforç i les dificultats mereixen la pena, quan el propi procés de gestació del projecte obliga al

desplegament de destreses, competències, i nous sabers, tant en l'alumnat com en el professorat, superant amb els resultats obtinguts les expectatives que teníem.

Des del punt de vista dels i les estudiants, hem pogut comprovar com, mentre elaboraven el disseny i implementaven el contingut del seu web, estaven participant en un procés complex en el qual intervenen qüestions tan profundes com: la identitat de l'equip i la rellevància de la funció docent, la discussió sobre els múltiples llenguatges amb els quals podem comunicar o ensenyar (narrativa, àudio, video...), la creació de recursos com a construccions obertes, que conviden a la participació i a la interrogació... D'altra banda, la competència d'educar en la diversitat s'ha fet efectiva en el propi exercici de treball en equip, quan l'especialització i procedència diferenciada (alumnat d'informàtica i dels Graus i cicles d'educació) resulta un element en si mateix enriquidor. I, finalment, s'ha pogut comprovar la transcendència social del treball generat ja que, no solament s'han divulgat coneixements, sinó que s'han compartit productes, recursos i experiències, amb l'objectiu que "tots i totes" es puguin enriquir amb els productes realitzats

Com a conclusió final cal dir que la valoració dels resultats, realitzada per l'equip docent que ha participat en l'experiència, és positiva, tant per la qualitat tècnica i de continguts de les webs, com pel canvi en el rol de docents que s'ha produït. A més, en l'aula s'han generat dinàmiques de treball pràctiques i motivadores, l'alumnat es converteix en protagonista actiu del seu aprenentatge i el professorat desenvolupa el seu treball de manera cooperativa compartint un projecte de treball comú.

Per les raons anteriors, de cara al proper curs, l'equip docent ha decidit mantenir l'activitat però millorant els aspectes de coordinació del professorat i de planificació temporal, així com els aspectes de millora que l'alumnat ha proposat: evitar la sobrecàrrega de feina encomanada des d'algunes assignatures, donar més temps a les reunions amb els informàtics, millorar la coordinació entre l'alumnat d'informàtica i d'educació en alguns grups i millorar l'explicació inicial del projecte, per saber bé des del principi què es va a demanar des de les diverses matèries... El repte al qual caldrà donar resposta és com exportar aquesta activitat realitzada en dos grups d'educació, als cinc grups que previsiblement tindrem el proper curs.

7.- REFERÈNCIES

Brey, A, Innerarity, D y Mayos, G (2009). *La sociedad de la ignorancia y otros ensayos*. Reconocimiento-No comercial 3.0. En www.infonomia.com.

Correa, R. *Nuevas tecnologías aplicadas a la educación y medios audiovisuales de comunicación como recursos didácticas*, patrocinado por el [Grupo Ágora](#)

Deleuze, G. y Guattari, F. (2001). *Rizoma*. (C. Casillas y V. Navarro, Trads.). México, D. F.: Coyoacán. (Trabajo original presentado en 1994)

Morin, E (1999). *Los siete saberes necesarios para la educación del futuro*. Nueva Visión. UNESCO. Argentina 1999.

Maciel, C. y Esquibel, M. (2009). *Construyendo el Clima Pedagógico*. Montevideo, Uruguay. Mastergraf.

Morín Edgar (2006). *"Humanidad de la Humanidad"*. Cátedra. España. 2ª ed.

Prensky, M. (2008) *Nativos e Inmigrantes digitales*. En:
<http://www.nobosti.com/spip.php?article44>

Siemens, G (2010). *Conociendo el conocimiento*, Nodos Ele,

8.- QÜESTIONS I/O CONSIDERACIONS PER AL DEBAT

- a) Com mesurar l'impacte i el valor que afegim a la nostra tasca, de les accions que considerem innovadores? Com podem "exportar" aquest innovació a d'altres assignatures?
- b) Quins son els límits que hem d'imposar a la innovació? Fins a quin punt hem de proposar canvis i fins a quin punt deguem conservar el que ja fem (suposadament bé)?
- c) Com podem fomentar la innovació als nostres centres, des de el equips de direcció? Com es pot millorar la coordinació entre el professorat dels centres?
- d) Com es pot rendibilitzar la creació de les webs, és a dir, com es pot aprofitar – des d'altres matèries- aquest recurs generat?